

दुर्गमं दुष्काले दुर्लभमन्नादिप्रापयन् दयावानित्यर्थः ॥ १३ ॥ स्मेति पृथक्पदं ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ इति शांति० मोक्ष० नै० भा० विशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२० ॥
भूतानामभयं यत इत्यहिंसाविधिः किं अग्नीषोमीयं पशुमालभेत सुरापहं गृह्णातीति वैदिकं ब्राह्मणं कर्मप्रवर्तनावाक्यं तथा ग्रीणयेच्च द्विकां भक्त्या मासेन सुरया दृपेत्यवैदिकं ब्राह्मणं सविधिः किमेताभ्यां विरुध्यते न वेति प्रश्नार्थः द्विजातयै त्वैर्वाणिकाः व्रतं यज्ञदीक्षामंत्रदीक्षाचतयुक्ताः हविर्देवताशेषं अन्नं अदनीयं मांसमद्यादि ब्राह्मणं पूर्वोक्तं द्विविधं तत्रोक्तो यः कामः स्वर्गपुत्रादिस्तस्मै यत्तु भुंजेत तदिदं कथं युक्तमयुक्तं वेति प

प्राप्य लोके च सत्कारं स्वर्गं वै प्रेत्य गच्छति ॥ दुर्गमं सर्वभूतानां प्रापयन् मोदते सुखी ॥ १३ ॥ सर्वभूतहिते युक्तो न स्मर्यो द्विषते जनं ॥ महाहृद इवाक्षोभ्यः प्रज्ञा
तमः प्रसीदति ॥ १४ ॥ अभयं यस्य भूतेभ्यः सर्वेषामभयं यतः ॥ नमस्यः सर्वभूतानां दातो भवति बुद्धिमान् ॥ १५ ॥ न हृष्यति महत्यर्थे व्यसने च न शोचति ॥
स वै परिमितप्रज्ञः सदा तो द्विज उच्यते ॥ १६ ॥ कर्मभिः श्रुतसंपन्नः सद्गिरा चरितः शुचिः ॥ सदैव दमसंयुक्तस्तस्य भुंक्ते महाफलं ॥ १७ ॥ अनसूया क्षमा शांतिः सं
तोषः प्रियवादिता ॥ सत्यं दानमनायासो नैष मार्गो दुरात्मनां ॥ १८ ॥ कामक्रोधौ च लोभश्च परस्येभ्यो विकल्पना ॥ कामक्रोधौ वशे कृत्वा ब्रह्मचारी जितेंद्रियः ॥
॥ १९ ॥ विक्रम्य घोरे तमसि ब्राह्मणः संशितव्रतः ॥ कालाकांक्षी च रेहो कान्तिरपाय इवात्मवान् ॥ २० ॥ इति श्रीमहाभारते शांति० मोक्ष० दमप्रश्नं सायां
विंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२० ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ द्विजातयो व्रतोपेता यद्विदं भुंजते हविः ॥ अन्नं ब्राह्मणका
मायकथमेतत्पितामह ॥ १ ॥ भीष्म उवाच ॥ अवेदोक्तव्रतोपेता भुंजानाः कायकारिणः ॥ वेदोक्तेषु च भुंजाना व्रतलुब्धायुधिष्ठिर ॥ २ ॥ युधिष्ठिर उवा
च ॥ यदिदं तप इत्यादुरूपवासं पृथग्जनाः ॥ एतत्तपो महाराज उता हो कितपो भवेत् ॥ ३ ॥ भीष्म उवाच ॥ मासपक्षोपवासं न मन्यंते यत्तपो जनाः ॥ आत्म
तंत्रोपघातस्तु न तपस्तत्सतां मतं ॥ ४ ॥ त्यागश्च सन्नतिश्चैव शिष्यते तप उत्तमं ॥ ५ ॥ मुनिश्च स्यात्सदा विप्रो देवतं च सदा
भवेत् ॥ कुटुंबिको धर्मकामः सदाऽस्वप्नश्च भारत ॥ ६ ॥

दार्थः ॥ १ ॥ अवेदोक्तेति भुंजाना अभोज्यं मांसादीति शेषः कार्यकारिणः कामाचारवन्तः इहैव पतिता इत्यर्थः व्रतलुब्धाः दीक्षोक्तफलानुरागिणः स्वर्गप्राप्य पतिष्यन्तीत्यर्थः लुप्ता इति पाठे व्रतविधिना वंचिता इ
त्यर्थः ॥ २ ॥ एवं परपीडाकरयागादिकं विनिवृद्धे हपीडाकरमधिधर्मं मुमुक्षूणां नुपादेयं निदति प्रश्नोत्तराभ्यां यदिति ॥ ३ ॥ आत्मतंत्रं आत्मविद्यातस्याः उपचाराभिः ॥ ४ ॥ आत्मविद्योपकारकं तप आह
त्याग इति भूतभयं कर्म संन्यास त्यागः सन्नतिः भूताराधनं असंन्यासिनामपि मार्गमाह सदेति सकुटुंबिकोपि सदोपवासी इत्यादिविशेषणवान् भवेत् ॥ ५ ॥ धर्मकामः न तु फलकामः अस्वप्न इति च्छेदः ॥ ६ ॥